

PODELITEV PLAKET ČASTNIMA ČLANOMA DRUŠTVA

Zbor članov Slovenskega etnološkega društva je 18. marca 2010 v prostorih Slovenskega etnografskega muzeja v Ljubljani na predlog izvršnega odbora potrdil imenovanje dveh častnih članov SED – Anka Novak in Mirka Ramovša. V skladu z 8. členom Statuta SED »častni člani postanejo posameznice in posamezniki, ki imajo izredne zasluge za razvoj etnološke vede ali za njeno popularizacijo v slovenskem prostoru in tujini. Imenovanje častnega člana potrdi zbor članov društva na predlog izvršnega odbora. Če častni član ni redni član društva, nima pravice glasovanja in ne more biti izvoljen v organe društva.« V nadaljevanju objavljamo obrazložitvi, prebrani na podelitvi plaketa.

Anka Novak

Anka Novak je študirala slavistiko in etnologijo ter diplomirala z naloga Materialna kultura v Poljanski dolini in Etnografski elementi v Finžgarjevi kmečki povesti. Po diplomi se je leta 1959 zaposlila v Gorenjskem muzeju v Kranju in v njem ostala vse do upokojitve leta 1992. Z mladostno energijo in s strokovnim znanjem, pridobljenim na predavanjih, terenskih vajah in seminarjih pri profesorju dr. Vilku Novaku, je zastavila sistematično raziskovanje terena in zbiranje sestavin ljudske kulture na Gorenjskem. Dolgo časa je bila edini etnolog na Gorenjskem, zato je iskala srečanja s kolegi in se udeleževala srečanj in razprav v Slovenskem etnološkem društvu. Sodelovala je pri nastajanju vprašalnic ETSEO kot soavtorica poglavij o živinoreji, turizmu in znanju o živalskem svetu. Društvenih strokovnih posvetovanj se je pogosto udeleževala s samostojnimi prispevki. Spremembe v etnološki stroki so jo v njenem muzejskem delu vodile k preučevanju in predstavljanju ljudi, njihovih načinov življenja, dojemanja in vrednotenja.

Bistvo muzeja so razstave. Anka Novak jih je v Gorenjskem muzeju pripravila kar 22. Leta 1960 je začela s topografsko zastavljenimi razstavami, ko je po vsaki terenski akciji predstavljala predmete, zbrane za etnološko zbirko v Gorenjskem muzeju. Takrat je Gorenjsko prečesala od vasi do vasi, od hiše do hiše. Pozneje je ob tematskih razstavah zbirko dopolnjevala z izbranimi kosi in se študijsko poglobljala v posamezne etnološke sestavine. Med njene najbolj poglobljene in študijsko zasnovane razstave sodijo predstavitev gorenjskih poslikanih skrinj, planšarstva, ljudskega stavbarstva in kmečkega gospodarstva v Gornjesavski dolini, prehrane v Šenčurju pri Kranju in kot zadnja leta 1994, dve leti po upokojitvi, Kmečko stavbarstvo na Gorenjskem. Anka Novak je s trdim terenskim delom, v vztrajnim študijem in s poglobljanjem znanja oblikovala vrhunsko zbirko gorenjskega poslikanega pohištva, predmetov ljudske umetnosti in bohinjskega planšarstva. Svoja spoznanja je objavljala v prilogi Snovanja regionalnega časopisa *Glas* in v strokovnih revijah, kot so *Etnolog*, *Traditiones* in *Glasnik SED*. Danes štejemo njene razprave o gorenjskih poslikanih skrinjah, planšarstvu, prehrani, kmečkem gospodarstvu in stavbarstvu, tudi o noši in turizmu za temeljne članke o tradicionalnih načinih življenja Gorenjcev. S poslušom za novosti je v etnološke raziskave uvedla film. S filmom *Kmečka naselja in stavbarstvo v Gornjesavski dolini* je leta 1977 podprla takrat komaj ustanovljeni Center za etnološki film pri Goriškem muzeju. Leta 1979 se je z izdelavo besedila za film

Planšarstvo v Bohinju vključila v produkcijo serije *Kako živimo*. Videodokumentacija *Hrana v Šenčurju* je leta 1988 nastala v sodelovanju z Avdiovizualnim laboratorijem ZRC SAZU, ki je pomenil prelomnico v razvoju etnografskega filma v Sloveniji. Anka Novak je bila vedno odprta za sodelovanje s predstavniki drugih strok, predvsem z umetnostnimi zgodovinarji in s konservatorji. V sedemdesetih letih je v sodelovanju z dr. Petrom Fistrom, s študenti arhitekture in z drugimi pridobila preko sto enot arhitektonskih načrtov, risb in skic in tako uspela dokumentirati nekatere izbrane kmečke stavbe, še preden so se tega dela načrtno lotili zavodi za kulturno dediščino. Sodelovanje s kolegom Vladimirjem Knificem je obrodilo muzejsko ureditev Liznjekove hiše v Kranjski Gori in Oplenove v Bohinju, pa tudi postavitev stanu v Planšarskem muzeju.

Zbrala je bogato fotografsko dokumentacijo in ustvarila arhiv terenskih zapiskov. Njeni dosežki so bili cenjeni v etnologiji in muzealstvu. Leta 1993 je prejela Valvasorjevo nagrado za življenjsko delo in Murkovo priznanje za življenjsko delo v etnološki muzejski stroki.

Odlično poklicno delo je oplemenitila v zadnjih dveh desetletjih, ko je svoje obsežno etnološko in muzejsko znanje posvetila domačim krajem, to je Dobropoljski dolini. Raziskovala je, pisala članke, organizirala strokovna posvetovanja, ob vsaki priložnosti govorila svojim rojakom o pomenu dobrepoljske kulturne dediščine in se borila za prihodnje generacije Dobropoljcev s postavitevjo sodobne muzejske etnološke razstave v Jakličevem domu na Vidmu.

Anka Novak je etnologinja, ki zaživi na terenu in ji največ pomeni živa beseda pripovedovalca, to pa dopolnjuje z literaturo ali s pisnimi viri. Po njenih besedah so ustni viri srce in kri etnološkega raziskovalnega dela. Ker pa je ta odnos vedno razumela kot dvosmeren, se je čutila dolžno ljudi na terenu osveščati. Veliko je pisala v različne časopise. Iz takšne nuje ohranjanja lokalne dediščine *in situ* in izjemne muzejske zbirke je pred skoraj 40 leti nastal v opuščeni sirarni v Stari Fužini Planšarski muzej, ki je danes vsem znana dragocena bohinjska muzejska znamenitost.

Ankina navzočnost med nami je strokovno in človeško dragocena. Mladim je vedno pripravljena pomagati z bogastvom nasvetov, lucidnim opazovanjem in s posredovanjem svojega širokega znanja in intuitivnega dojemanja življenja, strokovnih zanimanj in dilem.

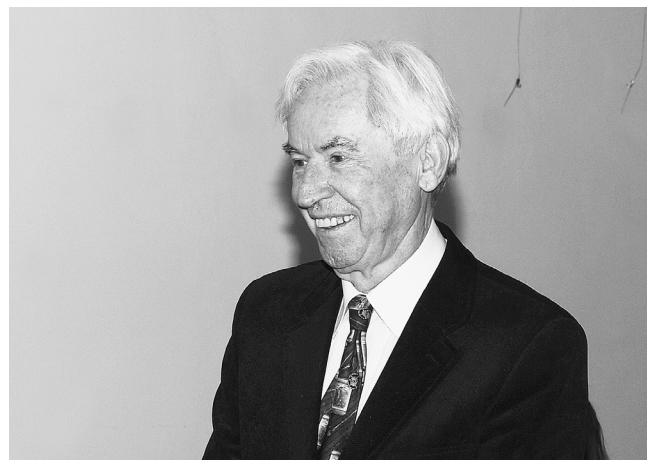
Slovensko etnološko društvo ji s podelitvijo častnega članstva izraža priznanje za strokovne dosežke in hvaležnost za njeno sodelovanje in prispevek k delu društva.

Mirko Ramovš

Etnokoreolog Mirko Ramovš je raziskovalec, ki je s svojim delom in svojo osebnostjo trajno zaznamoval podobo in vrednotenje ljudskega plesa na Slovenskem. Z zapisovanjem, raziskovanjem in s popularizacijo ljudskega plesa je pri nas utemeljil etnokoreologijo, s svojo človeško in raziskovalno širino pa je močno presegel njene meje in meje predstavljanja dediščine. Njegova pot je bila pot soočanja z različnimi svetovi. V njegovo mladost, v mladost Pod klancem na Ježici, se je odtisnila žica okupirane Ljubljane. Kot otrok ljubljanskega predmestja je Mir-

Anka Novak – nova častna članica SED.
Foto: Marko Habič, SEM, 18. 3. 2010

Mirko Ramovš – novi častni član SED.
Foto: Marko Habič, SEM, 18. 3. 2010

ko Ramovš poznal svoje predmestno okolje, mesto in podeželje. Podobe njegovega sveta so napolnjevali vozički, s katerimi so ženske iz predmestja vsak dan vozile mleko v Ljubljano, furmani z dežele, ki so se ustavljali v sosedovi gostilni, in ljubljanski tramvaj. Ta preplet je zaznamoval njegov pogled na svet in njegovo življenjsko in raziskovalno držo.

Življenje Mirka Ramovša se je že kmalu povežalo z iskričastostjo ljudskega plesa: že kot študent je bil namreč plesalec pri Akademski folklorni skupini France Marolt. Študij slavistike mu je razpiral obzorja besedne umetnosti in obzorja duha, druženje v plesu mu je ponujalo pogled od znotraj, pogled plesalca. Izkušnje zaposlitve v pedagoškem poklicu so ga pripravile na novo poslanstvo – na vodenje Akademске folklorne skupine France Marolt. To delo je sprejemal kot odgovornost svojega novega poklica, poklica etnokoreologa: leta 1966 je bil namreč sprejet na Glasbenonarodopisni inštitut ZRC SAZU.

Na inštitut je prišel v času, ko so sodelavci delali kot v veliki raziskovalni družini: njegov spoznavni svet se je oplajal ob pogledih in izkušnjah tekstologov in etnomuzikologov, zato je bilo njegovo etnokoreološko raziskovanje vpeto v bogato poznavanje dediščine slovenske ljudske pesmi in instrumentalne glasbe. Mirko Ramovš je kot član stalnih terenskih odprav spoznaval mali svet izročila tistih ljudi, ki sta jim bila pesem in ples velikokrat edino razvedrilo. Med njimi je zapisal čez petsto ljudskih plesov, v katerih je prepoznaval avtohtonost in prepletanja z drugim srednjeevropskim izročilom.

Njegovo etnokoreološko delo pa ni bilo le razbiranje plesnih korakov: za sledmi plesov je od Porabja do Rezije, od Pohorja do Kostela odkrival zabrisane korake vsakdanjosti malih ljudi. Njegova spoznanja so zorela ob resničnosti, ki se je skrivala za prazničnostjo plesnih ritmov: preveč je namreč poznal življenje, da bi zmožel opazovati le njegov oder. S temi podobami je bogatil arhiv inštituta, z razpravami o plesnem izročilu pa razmislil o nas samih. Bogastvo teh spoznanj je nanizal v svoj opus, ki je v antologiji *Plesat me pelji* (1980) zarisal domet stroke in jih – korak za korakom – uresničeval v zbirki sedmih knjig *Polka je ukazana* (1992–2000).

Z izkustvom teh podob je Mirko Ramovš oblikoval svoja predavanja in svoje odrske postavitve. Njegovi odri so segali od kmečkih podov do ljubljanskega Cankarjevega doma, vse pa je usmerjala njegova značilna notranja drža. Tista, ki je znala prisluhniti veselju ob pesmi, tista, ki je razumela, zakaj se je spreminjal plesni korak, tista, ki je zaznavala obzorja duha. Predmestnega, odetega v svečano črnino, in podeželskega, ki ga je bilo mogoče začutiti le s tankočutnostjo, saj je bil včasih komaj prepoznaven in skrivnosten, tako kot svetinje v povodju Rače. Le s takšnim razumevanjem sveta je lahko Mirko Ramovš v svojih okrog sedemdesetih odrskih postavitvah upodabljal velike dogodke malega sveta in meje odra razprl tudi za plese ljubljanskega predmestja in mlekarški voziček.

Vrednost dela etnokoreologa Mirka Ramovša so izmerile vse pomembne nagrade za raziskovalno delo na Slovenskem: nagrada Kidričevega sklada (1980), Maroltova plaketa (1984), Župančičeva nagrada (1989), Murkovo priznanje za življenjsko delo (1996), Častni znak svobode Republike Slovenije (1998), Zlati znak ZRC SAZU (2001) in Zoisova nagrada za življenjsko delo (2002). V teh nagradah je odmevalo tudi osemindvajset televizijskih in več kot osemdeset radijskih oddaj, v katere je Mirko Ramovš uspel ujeti pripoved ljudskega plesa. Med te nagrade pa se vpleta tudi hvaležnost vseh tistih skupin in posameznikov, ki jim je z nasveti pomagal graditi njihovo podobo dediščine.

Mirko Ramovš, petinsedemdesetletnik, pa ni pustil velikih sledi le za plesnimi odri, temveč tudi za odri raziskovalnega dela. Njegova navzočnost v slovenski etnologiji je namreč poleg zavedanja o bogastvu ljudskega plesnega izročila prinašala tudi izročilo povezovalne moči. Povezovalne moči plesa in povezovalne vloge njegovega raziskovalca: Mirko Ramovš je človek, ki je s svojim delom vse življenje presegal ločnice. Tiste v stroki in tiste zunaj nje. Za vse, ki smo delali z njim, tako ni le etnokoreolog, temveč sodelavec, ki je z nesebično pomočjo drugim žlahtnil vsakdanjost slovenske etnologije.